

Лесінська О. М.,

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри комунікативної лінгвістики та перекладу

Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

Турлей Т. Т.,

студентка факультету іноземних мов

Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ПЕРФЕКТНОГО (ДОКОНАНОГО) ІНФІНІТИВА В ХУДОЖНЬОМУ СТИЛІ (НА ПРИКЛАДІ РОМАНУ Ф. С. ФІЦДЖЕРАЛЬДА «ВЕЛИКИЙ ГЕТСБІ»)

Анотація. Стаття присвячена аналізу особливостей перекладу перфектного інфінітива з різними модальними дієсловами. У ній розглядається специфіка перфектного інфінітива як форми англійського дієслова. З'ясовується, якою мірою вживання різних модальних дієслів з перфектним інфінітивом впливає на його значення. Ілюструються особливості перекладу перфектного інфінітива з модальними дієсловами на прикладах з тексту роману. Зазначається, наскільки індивідуальний підхід автора впливає на художній переклад перфектного інфінітива з модальними дієсловами.

Ключові слова: переклад, перфектний інфінітив, модальні дієслова.

Постановка проблеми. Формування комплексної системи теоретичних та практичних знань, необхідних перекладачу під час перекладу перфектного інфінітива з різними модальними дієсловами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інфінітив як безособова форма англійського дієслова є об'єктом дослідження багатьох вітчизняних та зарубіжних учених, зокрема Л.Г. Верби, О.О. Потебні, В.І. Карабана, В.К. Шпака, І.В. Корунця, а також Т.А. Зражевської, Л.М. Беляєвої, М.Я. Блоха, Т.М. Жималенкової, Л.С. Бархударова, А.А. Худякова та ін.

Мета статті полягає у виявленні особливостей перекладу перфектного інфінітива з модальними дієсловами на прикладі роману Ф.С. Фіцджеральда «Великий Гетсбі». Об'єкт дослідження – перфектний інфінітив англійського дієслова в активному стані, предметом аналізу стануть варіанти його перекладу в сполученні з різними модальними дієсловами.

Виклад основного матеріалу дослідження. Мовознавча наука на сучасному етапі розвитку приділяє особливу увагу проблемі перекладу інфінітива та інфінітивних конструкцій у художньому дискурсі. Дослідженню інфінітива англійського дієслова присвячено багато наукових праць вітчизняних та зарубіжних учених-лінгвістів.

Т.А. Барабаш стверджує, що інфінітив – безособова форма дієслова, яка виражає дію без визначення особи, числа і способу, не має звичайних дієслівних часових форм, а лише вказує на час, співвіднесений з моментом дії, вираженої дієсловом в особовій формі [1, с. 240].

Інфінітив англійської мови має 6 форм: простий інфінітив в активному стані, тривалий інфінітив, доконаний (перфектний) інфінітив в активному стані, тривало-доконаний інфіні-

тив в активному стані, простий інфінітив у пасивному стані та доконаний інфінітив у пасивному стані.

Перфектний інфінітив – це форма інфінітива англійської мови, що виражає дію, яка передувє дії, яка виражена дієсловом-присудком; після модальних дієслів виражає дію, яка не здійснилася всупереч очікуванню, сподіванню, наміру або припущенню [5].

У тексті роману Ф.С. Фіцджеральда «Великий Гетсбі» було виявлено випадки вживання інфінітива з модальними дієсловами *can, could, may, might, must, have to, be to, ought to, should* та *would*.

Модальне дієслово *must* вживається для вираження впевненості, необхідності або обов'язку, заборони (в заперечних реченнях), а також настійливої рекомендації [2].

На думку І.В. Корунця, у разі використання перфектного інфінітива модальне дієслово *must* зазвичай висловлює дію, яка мала відбутися або не відбулася. Така дія, як правило, передається за допомогою модальних прислівників або часток *можливо, очевидно, мабуть, напевно, певне*. [3]

She must have broken her rule against drinking that night, for when she arrived she was stupid with liquor and unable to understand that the ambulance had already gone to Flushing [7, с. 120]. – **Певно, того вечора вона зрадила своє правило не пити, бо коли її привезли, вона була зовсім п'яна й ніяк не могла втямити, що санітарна машина вже повезла тіло до Флашинга.** [4]

У вищевказаному реченні відтінок припущення в українському варіанті передається модальною часткою *певно*, а перфектний інфінітив перекладається особовим дієсловом-присудком у минулому часі, тобто можна стверджувати, що цей варіант збігається із запропонованим науковцем правилом.

Аналогічно перекладається і наступний приклад:

The second my hand reached the wheel I felt the shock – it must have killed her instantly [7, с. 110]. – **Я тільки встиг схопитися за кермо – й відчув удар. Певно, її вбило на місці** [4].

Знову ж таки модальність у перекладі зберігається, як і в попередньому випадку, а доконаний інфінітив передається безособовим дієсловом-присудком у минулому часі.

Відтінок непевненості або припущення бачимо і в перекладі наступного речення, де інфінітив перекладається безособовим дієсловом-присудком у минулому часі:

He had come a long way to this blue lawn, and his dream must have seemed so close that he could hardly fail to grasp it

[7, с. 140]. – Він здолав довгу путь до цих блакитних газонів, і йому, **мабуть, здавалося**, що тепер, коли до його мрії рукою подати, ніщо вже не завадить йому ввіймати її [4].

Отже, у разі перекладу перфектного інфінітива з модальним дієсловом *must* його смислова функція передається лексично (у наших випадках за допомогою модальних часток); інфінітив при цьому перекладається залежно від індивідуального підходу автора.

Перфектний інфінітив так само вживається із дієсловом *might* – минулою формою від дієслова *may*, і виражає співчуття й роздратування з приводу того, що якась дія виявилася невиконаною у потрібний момент, а також припущення з відтінком сумніву, непевності.

*Involuntarily I glanced seaward – and distinguished nothing except a single green light, minute and far away, that **might have been** the end of a dock* [7, с. 15]. – Мимоволі я і собі подивився на море, але не побачив нічого, крім одинокого зеленого вогника, малесенького й дуже далекого; **певно, то був** сигнальний ліхтар на краю чийогось причалу [4].

У поданому вище реченні перфектний інфінітив з модальним дієсловом *might* передає припущення з відтінком сумніву, де *might* перекладається модальною часткою *певно*, а інфінітив особовим дієсловом-присудком у минулому часі.

У наступному прикладі інфінітив з модальним дієсловом виражає умову, де модальне дієслово перекладається модальним дієсловом у минулому часі, а доконаний інфінітив – інфінітивом у функції частини складеного дієслівного присудка в головній частині складнопідрядного речення:

*It **might have lasted** indefinitely except for the fact that Ella Kaye came on board one night in Boston* [7, с. 75]. – Так **могло тривати** ще дуже довго, якби одного вечора в Бостоні на борт яхти не зійшла Елла Кей [4].

Аналогічно в наступному випадку модальне дієслово перекладається модальним дієсловом у минулому часі, а перфектний інфінітив – інфінітивом у функції складеного дієслівного присудка у складносурядному реченні:

*He **might have despised** himself, for he had certainly taken her under false pretenses* [7, с. 115]. – Він **міг би зненавидіти** себе за це – адже, по суті, він оволодів нею як облудник [4].

Відтак можна стверджувати, що у всіх проілюстрованих випадках перфектний інфінітив з модальним дієсловом *might* у перекладі виражає припущення або непевненість і виражає дію, здійснену в минулому часі.

У комбінації з модальним дієсловом *shall (should)* Perfect Active Infinitive виражає жаль, докір, осудження з приводу того, що дія була не виконана (якщо речення стверджувальне) або небажана дія відбулася (у негативних реченнях). У перекладі використовуються конструкції *треба було, повинен був би, варто було б* [6].

*It was a matter of chance that I **should have rented** a house in one of the strangest communities in North America* [7, с. 10]. – Волею випадку я **оселився** в одному з найдивніших куточків Північної Америки [4].

У вищезазначеному прикладі доконаний інфінітив з модальним дієсловом *should* перекладається особовим дієсловом-присудком у минулому часі, відтінок модальності при цьому опускається. Отже, під час перекладу спостерігається значна розбіжність з правилом.

У сполученні негативної форми модального дієслова *can (could)* з Perfect Active Infinitive означає зроблене тільки-но припущення, що дія в минулому не відбулася [2].

*I **couldn't have talked** to her across a tea-table that day if I never talked to her again in this world* [7, с. 120]. – Я **не міг би** того дня **розважати** її за столиком у кафе навіть під загрозою того, що ми ніколи більше не зустрінемося [4].

Під час перекладу попереднього речення інфінітив з модальним дієсловом виражає дію, яка не відбулася в минулому, де *couldn't* перекладається заперечним модальним дієсловом у минулому часі, а доконаний інфінітив – інфінітивом у функції частини складеного дієслівного присудка.

У наступному прикладі перфектний інфінітив з модальним дієсловом виражає дію, яка не відбулася в минулому, де *could have* перекладається заперечним модальним дієсловом у минулому часі, а доконаний інфінітив – інфінітивом у функції частини складеного дієслівного присудка:

*I doubted that, though there were several she **could have married** at a nod of her head, but I pretended to be surprised* [7, с. 135]. – Я не дуже повірив їй, хоч знав, що претендентів на її руку було більше ніж досить, але вдав здивованого [4].

У вищезгаданому прикладі бачимо повну розбіжність з правилом, і перфектний інфінітив з модальним дієсловом *could* перекладається денотативно.

Наступний ж варіант перекладу демонструє дію, яка могла відбутися в минулому, де *could* перекладено модальним дієсловом у минулому часі, а перфектний інфінітив – інфінітивом.

*I **could have sworn** he was trembling* [7, с. 15]. – Я **міг би заприсягтися**, що він тремтить [4].

Проаналізувавши переклад Perfect Active Infinitive з модальним дієсловом *could* можемо зробити висновок, що залежно від підходу автора така комбінація може перекладатися різними способами; модальність при цьому може опускатися.

Для вираження ймовірності або припущення в минулому часі, яке часто ґрунтується не на фактах, а на суб'єктивній думці мовця, з доконаним інфінітивом також вживається дієслово *would* [3].

*I **would have been surprised** to see sinister faces, the faces of "Wolfsheim's people" behind him in the dark shrubbery* [7, с. 110]. – Мене **не здивувало б**, якби з темних куців за його спиною виступили бандитські пики «знайомих Вольфсгайма». [4]

У попередньому реченні в сполученні з модальним дієсловом інфінітив передає дію, яка могла б статися (але не відбулася) в минулому часі, де інфінітив перекладається особовим дієсловом-присудком у минулому часі в умовному способі, модальність при цьому передається умовним способом дієслово-присудка.

Отже, в сполученні з модальними дієсловами перфектний інфінітив в активному стані виражає **припущення, непевненість, сумнів у минулому часі, а також докір за те, що дія не здійснилася**. Найчастіше в перекладі модальне значення передається за допомогою модальних часток *мабуть, певне, можливо*, за допомогою дієслова *могти* в минулому часі в дійсному та в умовному способі, а перфектний інфінітив може перекладатися особовим дієсловом-присудком у минулому часі, інфінітивом, дієсловом-присудком в умовному способі, безособовим дієсловом-присудком або взагалі опускається під час перекладу та передаватися лексично.

Висновки. Під час дослідження проаналізовано особливості перфектного інфінітива як форми англійського дієслова; з'ясовано якою мірою вживання різних модальних дієслів з перфектним інфінітивом впливає на його значення; проілюстровано особливості перекладу перфектного інфінітива з модальними дієсловами на прикладах з тексту роману;

визначено, як індивідуальний підхід перекладача впливає на художній переклад перфектного інфінітива з модальними дієсловами.

Література:

1. Барабаш Т.А. Граматика англійської мови: Для курсів іноземної мови. М.: Вища школа, 1983. 753 с. С. 240
2. Бондаренко В.Н. Виды модальных значений и их выражение в языке. М.: Филологические науки, 1979.
3. Корунець І.В. Порівняльна типологія англійської та української мов: навч. пос. Вінниця : Нова книга, 2003. 464 с.
4. Ф. Скотт Фіцджеральд. Великий Гетсбі. Ніч лагідна / переклад з англійської: Мар Пінчевський. Харків: Фоліо, 2013. 397 с.
5. Хаймович Б.С. Теоретическая грамматика английского языка. М.: Высшая школа, 1967. 298 с. С. 188.
6. Шпак В.К. Основы перекладу: граматичні та лексичні аспекти. Київ: Знання, 2005. 312 с.
7. Fitzgerald, F. S. (1995). The great Gatsby. New York: Scribner Paperback Fiction.

Лесинская О. М., Турлей Т. І. Особенности перевода перфектного инфинитива в художественном стиле

Аннотация. Статья посвящена анализу особенностей перевода перфектного инфинитива с различными модаль-

ными глаголами. В ней рассматривается специфика перфектного инфинитива как формы английского глагола. Выясняется, как употребление различных модальных глаголов с перфектным инфинитивом влияет на его значение. Иллюстрируются особенности перевода перфектного инфинитива с модальными глаголами на примерах из текста романа. Определяется, насколько индивидуальный подход автора влияет на художественный перевод перфектного инфинитива с модальными глаголами.

Ключевые слова: перевод, перфектный инфинитив, модальный глагол.

Lesinska O., Turlei T. The peculiarities of translation of perfect infinitive in literary texts

Summary. The present article is devoted to the peculiarities of translation of the perfect infinitive with modal verbs. It considers the specificity of the perfect infinitive as an English verbal. It is determined to what extent the combination of different modal verbs with the perfect infinitive affects its meaning. It illustrates the features of the translation of the perfect infinitive with modal verbs in examples from the text of the novel. It depicts to what extent the author's individual approach influences the artistic translation of the perfect infinitive with modal verbs.

Key words: translation, perfect infinitive, modal verb.